

EUCHARISZTIKUS KONGRESSZUS

Munkács, 2012. június 2.

Krisztusban szeretett Testvéreim!

A pusztában vándorló Izrael történetére emlékezve, amikor Isten az égből hullatott mannával csillapította a nép éhségét, énekeljük a legszentebb Eucharisziára vonatkoztatva:

*Panem de coelo praestitisti eis
omne delectamentum in se habentem.*

*Kenyeret adtál nekik az égből
telve minden gyönyörűséggel.*

Maga a mi Urunk idézte fel a manna csodáját akkor, amikor megígérte az Eucharisziát a benne hívőknek: „Én vagyok az élet kenyere. Atyáitok mannat ettek a pusztában, mégis meghaltak. Ez a mennyből alászállott kenyér, aki ebből eszik, nem hal meg. Én vagyok a mennyből alászállott élő kenyér. Aki e kenyérből eszik, örökké él. A kenyér, amelyet én adok, az én testem a világ életéért.” (Jn 6,48-51)

Ha az Eucharisziában minden gyönyörűség benne van, akkor ez azt jelenti, hogy valamiképpen az Eucharisztia Isten minden művét magába foglalja: a teremtést, a megtestesülést, az Úr megváltó halálát és a megigazolást adó feltámadását; a pünkösdöt, a végső időket: a holtak feltámadását, az ítéletet és az örök életet. És mindezt az egy, szent, katolikus és apostoli Anyaszentegyházban, amelynek forrása és összetartó ereje maga az Eucharisztia - mint szentmise és mint megmaradó szentség.

Az Eucharisztia a Hiszekegyben megvallott isteni tettek összefoglalata. Aki ezt így szemléli, megpillant egy belső evidenciát: az Eucharisztia bizonyítja, hogy Jézus Isten; Isten, aki emberré lett, mert ilyen egybefoglalásra, ilyen teremtő egységre csak Isten képes. Az Eucharisziában ez az egyik, ha nem a legnagyobb gyönyörűség: az igazság, a teljes valóság felragyogása. Az Eucharisztia maga a legfőbb szépség, tehát az emberi szellem legnagyobb gyönyörűsége itt a földön, *pulchritudo est splendor veritatis* (Aquinoi Szent Tamás). A szépség az igazság felragyogása. Itt a teljes igazság, a teljes valóság ragyog fel.

Tulajdonképpen arról van szó, hogy a Credóban megvallott isteni tettek jelen vannak az Eucharisziában. (Érdemes utalni itt arra, hogy a Credo eredetileg nem tartozott a szentmiséhez, hanem a keresztséghez, de az első ezredfordulón Keleten is, Nyugaton is belekerül a szentmisébe. Itt is tapinthatjuk azt a csodálatos fejlődést, amely nem elhajlás, hanem az ősi szentmise (kenyértörés) belső természete szerint való kibontakozás. Az Eucharisziában csak az részesülhet, aki meg van kereszttelve; aki belépett az Egyház hitének világába, és újjászületett vízből és Szentlélekből.

Milyen csodálatos, hogy az első ezredfordulón azt érezték mindenütt a keresztények, hogy amikor az áldozati oltárhoz járulnak, újra le kell tenni a hitvallást (legalábbis a nagy ünnepeken). Nemcsak azért, mert a hitvallástétel az Eucharisztia ünneplésének szent terébe vezető ajtó, hanem mert tudták - ezt merem állítani, ez előadásom lényeges mondanivalója -, hogy a Credóban megvallott isteni tettek foglalata

az Eucharisztia; hogy jelen van benne mindaz, amit Isten valaha tett, és csírájában az is, amit tenni fog.

AZ EUCHARISZTIA ÉS A TEREMTÉS

„Hiszek az egy Istenben, mindenható Atyában, mennynek és földnek, minden láthatónak és láthatatlannak Teremtőjében.” A szentmise az egy és egyetlen Istennek mint Teremtőnek a legtökéletesebb imádása. Szent Ágoston mondja: „Aki téged teremtett a te közreműködésed nélkül, nem fog üdvözíteni a te közreműködésed nélkül.” Ezzel a világos kijelentéssel nem vitatkozva arra szeretnék utalni, hogy még a teremtésben is valamiképpen megvan az ember szerepe.

A teremtés – a nemlétezésből előhozott – ajándék Istentől az embernek, akit Ő a saját képére alkotott, de ajándék volta csak annyiban lesz nyilvánvaló, amennyiben az ember is mint ajándékot veszi, és megköszöni. Ha egy értékes, de törekeny ajándékot nyújtanak felém, de én nem veszem át, az leesik és összetörik. A teremtett létezésnek is csak a totális köszönetben, az egzisztenciális hálaadásban van értelme, azon kívül nincs. Az ember hálaadása valósítja meg a teremtést mint ajándékot, erre azonban nem képes másként, mint a teljes hódolat, az *adoratio* erőterében, a megtestesült Istenhez, Jézus Krisztushoz kapcsolódva: csak Ő általa, Ő vele és Ő benne tudja megadni az Atyának a Szentlélekben.

Az Eucharisztia ezért nem más, mint a teremtés Atyának szóló abszolút hálaadásként történő megvalósulása a megtestesült Fiú által a Szentlélekben. Ebből az is következik, hogy Jézus kereszthalálának legmélye, melyet a szentmisében ünnepelünk, nem az utolsó vacsora (*Coena Domini*), nem is az áldozat (*sacrificium*), hanem a hódolat, az imádás, az istentisztelet, amelyet halálában mutatott be az Atyának, s amelyért meghallgatásra talált (lásd Zsid 5,7).

A teremtés Istennek olyan műve, amely leginkább mutatja nekünk mindenhatóságának méreteit. A nemlétezésből puszta akaratával tud előhozni létezőket. Minden többi isteni cselekvés ezen tágabb cselekvésen belül van, illetve ennek egyfajta megnyilatkozása. Az a tény, hogy ti, testvéreim, akik itt hallgattok engem, és én, aki hozzátok beszélek, vagyunk, létezők, az isteni hatalom sokkal nagyobb megnyilvánulása, mint a halottak feltámadása vagy mint a feltámadt Jézus jelenléte a konzekrált kenyérben és borban, ugyanis mi a nemlétezésből lettünk előszólítva!

Ez az a pont, ahol egyszer s mindenkorra le kell számolni a panteizmussal és annak minden ókori és jelenkori változatával. Nekem akkora hívőképességem nincs, hogy elfogadjam az univerzum isteni mivoltát, hogy ti, az univerzum örökkévaló, létteljességet tartalmazó, mindenható, mindentudó, abszolút tökéletes létező! Nem az, még ha a Biblián kívüli összes vallás és filozófia ezt sugallja is, s ha az ateistáról is hamar kiderül, hogy valójában panteista, hiszen a materializmus nem egyéb, mint bújtatott, szegyenlős panteista vallás.

A teremtés tényéből, a Teremtő felismeréséből ugyan nem tudtuk volna levezetni a Kinyilatkoztatást, a megtestesülést, a megváltást, az Eucharisziát. Ám ezeket megismerve a Kinyilatkoztatásból felismerjük, hogy mindez a teremtés isteni művében, annak erőterében fogadható el, hogy valamiképpen Isten minden további műve is a teremtői aktus gyökereit éri el. Például a Szent Szűz méhében a férfi közbejött nélküli fogantatás, vagy Jézus dicsőséges feltámadása, vagy a keresztségben történő

újjászületés, amelyről Szent Pál kijelenti, hogy „új teremtés” (2Kor 5,17). Így tehát az első teremtői aktus által megteremtett világ nyitva áll Isten teremtői működésére, vagyis az Eucharishtiában történő összefoglalásra.

Jézus valóságos Isten és valóságos ember. Mivel valóságos ember, beszéde egyszer sűrűsödik, másszor hígul. Bizonyára neki is sokszor voltak hétköznapi közlendőt tartalmazó, vagy épp másokkal kapcsolatot felvevő mondatai: „Hogy vagy?” „Fáj-e még a lábad?” „Milyen volt az aratás, szüret?” stb. Természetesen ezek a mondatai is megszentelt mondatok: egyáltalán az emberi nyelv és beszéd átistenítése. Erőről még nagyon sokat kellene gondolkodnunk.

Ám vannak egy egészen más szintet megjelenítő mondatai, amelyek a teremtés mélységeit, erőit indítják be, s az evangéliumok jórészt ezeket őrizték meg számunkra. Boldog John Henry Newman bíboros figyelmeztet bennünket, hogy az evangéliumokat olvasva egy pillanatra se felejtsük el, hogy az evangéliumok főszereplője, Jézus – Isten! Ezért Jézusnak mint Istennek vannak teremtő szavai: „Akarom, tisztulj meg!” És van olyan teremtő szava, melyet Egyházára bízott, hogy kimondva a teremtésnek az istenség mélységeiből, a Szentlélekből fakadó erejét hordozza: „A kiknek megbocsátjátok bűneit, bocsánatot nyer” (Jn 20,23). Ez érvényes az utolsó vacsorán mondott szavára is: „Ez az én testem, ez az én vérem”. Az epiklézis, a teremtő Lélek lehívása, valamint az átváltoztatás szavai Jézusnak mint teremtő Istennek a Szentlélekben „ránk hagyományozott” szavai, vagyis a jelenlévő Jézus teremtő szavai. Ezért az Eucharishtiát az Egyház mind Keleten, mind Nyugaton kezdettől fogva Jézus valóságos testének és vérének tartotta.

Még sokat kellene mondani a teremtés és az Eucharisztia kapcsolatáról, de most legyen elég arra utalnom, hogy az Eucharishtiában a régi teremtés valamiképpen beteljesül, hiszen a konszekrált ostyában és borban már „Isten a minden mindenben”. Ezért is indokolt, hogy az Eucharisztia ünneplésekor az egész teremtett világ legyen képviselve: a tűz és a fény (gyertyák, a méhek munkájának gyümölcsei), a víz (a borba cseppentve), a hang (ének), a díszes ruhák, az illat (tömjénezés) és a mozgás (bevonulás, körmenet), a tér és az idő – valamiképpen az egész univerzum, amely az emberben egyébként össze van foglalva Isten dicsőítésére, de csak a Krisztusban lévő emberben.

Így értünk el a megtestesülés misztériumához.

AZ EUCHARISZTIA ÉS A MEGTESTESÜLÉS

„Hiszek az egy Úrban, Jézus Krisztusban, Isten egyszülött Fiában, aki az Atyától született az idő kezdete előtt. Isten az Istentől, Világosság a Világosságtól, valóságos Isten a valóságos Istentől. Született, de nem teremtmény, az Atyával egylényegű, és minden általa lett. Értünk, emberekért, a mi üdvoőségünkért leszállott a mennyből. Megtestesült a Szentlélek erejéből Szűz Máriától, és emberré lett.” Az Eucharisztia és a megtestesülés misztériuma egyik összefüggése abban áll, hogy az Eucharisztia az Ige megtestesülésének szentségi folytatása: egyfajta állandó megtestesülés, vagyis a Második Isteni Személynek a Szentlélekben történő, szinte anyagivá lett jelenléte, amelyet Szent Ferenc atyánk így fejez ki:

„Ismerjétek fel méltóságotokat, pap testvéreim, és szentek legyetek, mert ő szent... Rettegjen minden ember, reszkessen az egész világ és örömtől repessen az ég,

midőn az oltáron a pap kezében nyugszik Krisztus, az élő Isten Fia. Ó, csodálatra méltó nagyság és bámulandó méltóság! Ó, fölséges alázatosság! Ó, alázatos fölség, hogy a világegyetem Ura, Isten és az Isten Fia annyira megalázta magát, hogy üdvösségünkért a kenyér színe alá rejtezik..." (Lásd Rend 23-27)

„Íme, nap nap után megalázza magát, mint akkor, mikoron királyi trónjáról a Szűz méhébe szállott alá; nap nap után közénk jön alázatos külsőben; nap nap után leszáll Atyja öléből az oltárra és a pap kezébe adja magát." (Int 1)

A megtestesülés nem olyan, mint egy olümposzi isten kirándulása a földön, hogy azután visszatérjen az isteni világba. Az Isten eljövetele olyan tény, amely nem-hogy nem szűnik meg mennybemenetelével, hanem az Eucharisztia által még egyetemesebben valósul meg. Ezért jobb nekünk, hogy Ő elmegy (lásd Jn 16,7), mert egyrészt bűneinkért felajánlott szent halála által áttöri az egeket, hogy onnét kiáradjon a Szentlélek és vele a bűnök bocsánata, másrészt viszont Ő maga is visszajön a Szentlélek által: az Eucharisztia szentségében. Nemcsak a világ végén jön el, hanem azt elővételezve szüntelenül érkezik az eucharisztikus epiklézisek által, és pedig azért, hogy a szentáldozásban hozzánk jöjjön és bennünk lakozzék (vö. Jn 14,23).

Van azonban egy mélyebb, alapvetőbb kapcsolat is az Eucharisztia és a megtestesülés között, mely egyben visszavezet a teremtés titkához is. Egyik intelmében ezt írja Szent Ferenc atyánk: „Szívleld meg, ó, ember, milyen nagy kitüntetésben részesített téged az Úristen, mikor test szerint szeretett Fia képére, lélek szerint pedig saját hasonlatosságára teremtett és alkotott!" (Int 5,1) Óriási meglátás: nem Jézus vette fel a mi formánkat, hanem mi az övét.

Van valami nyugtalanító, sőt valami botrányos aránytalanság abban, hogy Ádám bukása kellett ahhoz, hogy Isten Fia emberré legyen. Akkor „megérte” vétkezni? Ez Isten káromlása lenne. A húsvéti örömeinkben szereplő „*O felix culpa*” (ó, áldástermő vétek) kifejezés semmiféleképpen sem precíz teológiai formula, hanem a megváltott ember költői túlzása, eksztatikus félrebeszélése a miatt a nagy öröm miatt, hogy Isten szent Fia halála és feltámadása megmentett minket az örök kárhozattól. De okkal merül fel a kérdés, hogy ha Ádám nem vétkezik, ha nem szorul megváltásra, hanem megmarad a megszentelő kegyelem állapotában, amelyben teremtett, akkor vajon Isten nem küldte volna el hozzá egyszülött Fiát?

Szent Ferenc atyánk meglátása Boldog Duns Scotus János (1266-1308) megfogalmazásában nyer filozófiai-teológiai formát. Boldog Scotus Jánosnak egyébként is nagy teológiai érdeme, hogy Isten felől tekint a világra. Érvei az „*incarnatio absoluta*” (feltétel nélküli megtestesülés) mellett győzelmet arattak a teológiai gondolkodásban, és szentesítést kaptak azáltal is, hogy II. János Pál pápa Scotust boldoggá avatta. A ferences rend mindig is a boldogok között tisztelte és a „*doctor subtilis*” (a finom megkülönböztetések doktora) elnevezéssel illette ezt a lángelmét, aki kora legnevezebb egyetemein: Oxfordban, Párizsban és Kölnben tanított (ez utóbbi helyen van eltemetve). Az „*incarnatio absoluta*” mellett szóló érvei közül most csak egyet gondoljunk végig.

Minden rendezett akarat (*voluntas bene ordinata*) a legnagyobb értéket mint végső célt akarja, minden kisebb értéket pedig csak mint másodlagos célt vagy eszközt. Istenben rendezett akarat van. Isten felől nézve a legnagyobb érték a világmindenségben az ő szent Fia, tehát a teremtés és az emberi történelem legfőbb célja az, hogy a Fiú megjelenjen benne, vagyis a szentséges megtestesülés. Tehát Isten minde-

nekelőtt és mindennekfelett ezt a végső célt akarja, és minden mást csak ebben a célban. Következésképp Isten gondolatában, a világra vonatkozó tervében „előbb” van a Karácsony, mint a Teremtés (ez az „előbb” természetesen nem időt, hanem a rangsorban elfoglalt helyet jelent), és Karácsony erőterében, a szent megtestesülésben áll fenn minden, ami Istenen kívül van: az angyalok, az univerzum és benne az ember, Karácsony fényétől foszforeszkál az egész, szinte túlméretezett teremtés. Ezt látta meg Szent Ferenc atyánk, amikor Karácsonyt az ünnepek ünnepeinek nevezte, és megünneplését az öntudattal nem rendelkező állatokra, sőt az élettelen dolgokra is kiterjesztette.

Schütz Antal piarista teológus, dogmatikaprofesszor – annak ellenére, hogy ő nem a scotus-i teológián nevelkedett – „Krisztus” című könyvében elismeri, hogy Scotus felé billen a szellemi mérlegelés nyelve: meglátása zseniális, érvelése cáfolhatatlan. Scotus nagy érdeme, hogy elkerüli a ma is divatos panteizmus kísértését, a világ istenítését, és az ősi panteista vallásokban rejlő zavaros megérzést keresztény hittől megvilágosítva, éles elmével tisztázza. Tétéle nem puszta elmélet, hanem a ki nyilatkoztatásban és az ősi, eredeti keresztény hitletéteményben benne rejtőző kincs, melyet ő hozott a felszínre. Szent Pálnál olvassuk az egyik híres Krisztus-himnusz kijelentését: „...Benne teremtett minden a mennyben és a földön, a láthatók és a láthatatlanok, a trónusok, uralmak, fejedelemségek és hatalmasságok. Minden általa és érte teremtett. Ő előbb van mindennél és minden benne áll fenn.” (Kol 1,16)

Benne teremtett minden, azaz ő a teremtésnek nem csupán résztvevője, hanem célja is. A létezésnek nincs értelme az Istenember Jézus Krisztus nélkül (Isten Fia megtestesülése nélkül), Karácsony nélkül. Isten tehát öröktől fogva elhatározta, hogy elküldi az ő örök egyszülött Fiát, mégpedig a bűnbeeséstől függetlenül. Egyrészt azért, mert Isten nagy elhatározásait, tetteit nem mi váltjuk ki, nem mi kondicionáljuk, hanem az ő abszolút szuverén döntéséből születnek, saját maga miatt („Így tett szemed, Atyám...” – mondja Jézus). Másrészt azért, mert lehetetlen, hogy a legrosszabb (az Isten elleni gyalázatos lázadás, mely halált és kárhozatot érdemel) hozza el a legnagyobb jót, Krisztust (a megtestesülést). Isten nyilván előre látta Ádám szabad tettét, bukását, és ezért szent Fiát megváltónkul küldte el. De eljövételének legmélyebb oka nem a bűn, hanem hogy a szeretetből alkotott mindenség benne létezik, s benne nyeri el végső értelmét, célját.

Ezért írja Szent János evangéliumának bevezetőjében: „Minden őáltal (Krisztus által) lett, és nélküle semmi sem lett, ami lett.” (Jn 1,3) És, hogy „övéi közé jött”, sőt, „tulajdonába jött” (Jn 1,11). Maga a János-evangélium kezdete is sugallja a teremtés krisztusi vonatkozását, mert ugyanazzal a szóval kezdődik, mint a Teremtés könyve: „Kezdetben...” Ez mintegy sugallja a Tóra leglényegesebb tanításának, a semmiből való teremtésnek a végső beteljesítését a megtestesült Ige, Jézus Krisztus által; ez a „beteljesítés” a teremtés végső értelmének feltárását jelenti.

A Zsidókhöz írt levélben olvassuk: „Isten (Jézus Krisztust) rendelte a mindenség örökösévé, hiszen általa teremtette a világot” (Zsid 1,2); majd néhány verssel később: „Illett ugyanis, hogy az, akiért és aki által a mindenség lett, aki számos fiát a dicsőségre vezet, üdvösségük szerzőjét a szenvedés útján dicsőítse meg.” (Zsid 1,10)

Az Efezusi levél nagy hálaadó himnuszának első részében még nincs szó a megváltásról, hanem a Krisztusban való kiválasztásról, mely a még el nem bukott ember teremtésére vonatkozik, és majd csak ezt követően beszél arról, hogy a bűnbe-

esett ember számára megváltást szerzett: „...Urunk, Jézus Krisztus Atyja Krisztusban minden mennyei, lelki áldással megáldott minket! Benne választott ki a világ teremtése előtt, hogy szentek és feledhetetlenek legyünk előtte. Szeretetből eleve arra rendelt, hogy - akaratának tetszése szerint - Jézus Krisztus által fogadott fiaivá legyünk, s magasztaljuk fölséges kegyelmét, amellyel szeretett Fiában fölkarolt minket. Benne van vére által szerzett megváltásunk...” (Ef 1,3-7)

Ha tehát az újszövetségi Szentírás bizonyos szövegeit hagyjuk magunkra hatni, észrevesszük, hogy felragyog bennük Scotus meglátása. Ez a gondolat Kr.u. 190 körül Tertullianus észak-afrikai egyházatya műveiben is előbukkan. „*De baptismo*” (A keresztségről) c. művében írja: amikor Isten így szólt: „Alkossunk embert a mi képünkre és hasonlatosságunkra”, Krisztusra gondolt, az eljövendő emberre (*cogitabatur homo futurus, Christus*). Keleten Szent Maximos (580-662) hitvalló vallja, hogy a szent megtestesülés az a cél, amelyért Isten mindent megteremtett. Karácsonynak ez a kozmikus perspektívában való szemlélete előbb bűvópataként, rejtetten, később erőteljes sodrású folyóvá duzzadva járta át az Egyház kétezer éves történelmét és teológiáját. Az újabb időkben meg kell említeni Isten szolgája, John Henry Newman bíborost, akinek teológiájában ugyancsak központi helyen áll a szentséges megtestesülés.

De magának az Úr Jézusnak fellépése, sőt megváltó halála is Scotus igazát támasztja alá. Jézus mint a neki rendezett menyegző vőlegénye kezdte meg nyilvános működését (gondoljunk csak Keresztelő János szavára, amikor a „vőlegény barátjaként” határozta meg saját magát, illetve Jézus első csodájára, melyet egy menyegzőn tett Kánában, amikor a vizet borra változtatva nyilvánította ki először dicsőségét, vagyis istenségét és istenségének teremtő erejét). Ebbe a menyegzőbe rontott bele az Istennel való szakítás lázadása, Ádám bűne, mely abban érte el tetőpontját, hogy Jézus életére tört. Jézus erőszakos halálának szükségszerűsége nem az Atyaisten örök tervéből, hanem a bűnös ember szívéből eredt, annak az Isten ellen fellázadt embernek a szívéből, aki Ábeltől Zakariás prófétáig mindig megöli Isten küldöttét. Ezt az Isten (és az ő szentséges terve: a megtestesülés) elleni titkos lázadást teljesíti be a bűnös emberiség Jézus meggyilkolásával, Jézus azonban kínhalálát az őt halálra adók bűneinek bocsánatára felajánlva mégis megvalósítja a véget nem érő menyegzőt: általa az Atya a Szentlélekben újjáteremti a mindenséget, kezdve Krisztus feltámadott testével, majd folytatva a benne hívő emberek szívével. A bűnbeesés és Krisztus meggyilkolása tehát nem tudta megghiúsítani Isten örök tervének kibontakozását, sőt éppen az a csodálatos, hogy Jézus Krisztus halála és feltámadása és ennek az emberre vonatkozó hallatlan következményei (hogy az ember testestül-lelkestül részt vehet Isten szentháromságos életében) csak még jobban kidomborítják a teremtés rendjének hierarchiáját, a második isteni személy szentséges megtestesülésének abszolút elsőségét.

Isten nem teremtett ún. „természetes embert” - azonnal felvette Fia istenfiúságába, amikor a Szentlelket adta neki. Így a paradicsomi állapotban semmi sem volt csupán természetes. Ha lettek volna fogantatások, azok mind szeplőtlen fogantatások lettek volna. Ádám étkezése sem volt sohasem csak természetes a bűnbeesés előtt: valamiképpen áldozott, mert Szent Bonaventura szerint azért választotta Krisztus a kenyeret és a bort az Eucharisztia anyagául, mert a kenyér és a bor kezdettől fogva „*quasi sacramentum*”! Gondoljunk csak a csecsemőre: amikor szopik, nemcsak eszik és

iszik egyszerre, hanem az anyatejjel együtt mintegy magába szívja édesanyja szeretetét is. És ugyanígy, a szeretetről és a közösségről szól minden megterített asztal, minden ünnepi étkezés, mint ahogy az is, amikor az éhezővel megosztjuk az utolsó falat kenyérünket. Amikor az ember eszik, nem pusztán létfenntartási ösztönének engedelmeskedik, és nem csak testi életét táplálja. Az étkezésben benne van, hogy valaki akarja, hogy legyek, valaki közölni akarja velem a létezését, meg akarja osztani velem az életét. Ezért mondhatjuk, hogy a Paradicsomkertben a bűn előtt az ember az egész teremtést úgy fogta fel, mint egy hatalmas ostyát, amelyen keresztül szünet nélkül magába fogadta Isten jelenlétét. Ez a szentségi jelleg azonban az ősbűn miatt megsérült, és csak Krisztus állította helyre az utolsó vacsorán, amikor a kenyérben és borban önmagát adta nekünk.

Ezzel elértünk a megváltás titkához.

AZ EUCHARISZTIA ÉS A MEGVÁLTÁS

„Poncius Pilátus alatt értünk keresztre feszítették, kínhalált szenvedett és eltemették. Harmadnapra feltámadott az Írások szerint.” A Credo ezen cikkelye Pál apostol szavait visszhangozza: „Elsősorban azt hagytam rátok, amit magam is kaptam: Krisztus meghalt bűneinkért, amint az Írás is mondja. Eltemették és harmadnapon feltámadt, ugyancsak az Írás szerint.” (1Kor 15,3-4) És itt nem csupán arról van szó, hogy Szent Pál igehirdetésének középpontja Krisztus halála és feltámadása, hanem arról, hogy éppenséggel a kenyértörés szertartása, a misézés által kapta és adja tovább hitünk legnagyobb misztériumát. Ezt igazolja ugyanennek a páli levélnek egy másik részlete, ahol így ír az Apostol: „Én ugyanis az Úrtól kaptam, amit közöltem veletek (itt is ugyanaz a két kifejezés szerepel: *kaptam – átadtam*): Az Úr Jézus elárulásának éjszakáján fogta a kenyeret, hálát adott, megtörte és így szólt: »Vegyétek és egyétek, ez az én testem, amely értetek adatik. Ezt tegyétek az én emlékezetemre.« Ugyanígy a vacsora után fogta a kelyhet és szólt: »Ez a kehely az új szövetség az én véremben. Ezt cselekedjétek, valahányszor isztok belőle az én emlékezetemre. Valahányszor ugyanis e kenyeret eszitek, s e kehelyből isztok, az Úr halálát hirdetitek, amíg el nem jön.«” (1Kor 11,23-26)

Tehát az Úr halálának (és feltámadásának) hirdetése mindenekelőtt a szentmise bemutatása által történik, mely jelenvalóvá teszi ezt a megváltó halált. Amit a Credo-ban vallunk az jelenvalóvá lesz a szentmisében. Erről beszél a Jelenések könyve is, amely ugyancsak egy vasárnapi misét ír le látomásos formában: „Akkor láttam, hogy a trón, a négy élőlény és a vének között állt a Bárány, mintegy megölve.” (Jel 5,6) A Bárány az értünk feláldozott Krisztus, aki már nyilván nem keresztre feszített, véres testével áll előttünk, hanem megdicsőült testével, vértelenül, de áldozatként. Nyilván ennek a vértelen áldozatnak (*sacrificium*) kapcsolata van a véres áldozattal a felfoghatatlan, rettenetes szenvedéssel. Azonban nem maga a szenvedés és a halál váltott meg minket, hanem Jézus benső önátadása, mellyel mindenestől az Atyára bízta magát, és szenvedésének értelmet adott.

Még a pogány állatáldozatoknak sem az ölés a lényege, hanem az ember önátadása, hogy a legkedvesebb állatát, vagy terményét elégeti. Önátadás nélkül a bárány levágása elégetése teljesen értelmetlen cselekedet lett volna. A jeruzsálemi templomban folyó áldozatok lényege: bemenni Istenhez az önátadás által, és onnét hozni az

áldást. Mivel azonban az ember csak halála után léphet be teljeséggel Isten elé, Isten megengedte a zsidóknak, hogy a levágott bárány meleg vérével hintsék meg az oltárt, így lépve be szimbolikusan az Ő színe elé. De ez nem egyszer s mindenkorra szólt, hanem évről évre meg kellett ismételni. A Jeruzsálemben folyó áldozatok sora a tökéletes áldozatra vonatkozó egyetlen folyamatos jövendölés és várakozás volt, mely áldozat a teljes önátadás által elveszi a bűnöket.

Ez a teljes önátadás valósult meg Krisztus áldozatában. A kivégzésnek, az ártatlan élet kioltásának kegyetlen logikája nem Istentől való, hanem a bűnbeesett ember pszichéjéből ered. Jézus szükségszerűen a bűn gyilkos örvényeibe került, mert bűntelen volt. (Platón már Krisztus előtt pár száz évvel leírta *Állam* című művében: ha egy ártatlan ember megjelenne a földön, mi keresztre feszítenénk.) Amit a kivégző osztag tett, az bűn, amit viszont Jézus tett az Ő szívében, hogy felajánlotta szenvedését és halálát az Atyának a mi üdvösségünkért, az a megváltásunk! Vagyis más a keresztdáldozat és más Jézus kivégzése, még akkor is, ha ez a kettő találkozott a történelemben. A szentmise pedig nem Jézus kivégzésének megjelenítése, hanem egyetlen és örök áldozatának jelenvalóvá tétele.

Szent Lukács könyvének 24. fejezete, mely az emmauszi tanítványok történetét mondja el, egyben feltárja a mise mindenkori menetét, máig érvényes alapszerkezetét. Már a vasárnapi misére összejött közösségben sajátos módon jelen van a Feltámadott (ezért is van az Introitus alatt tömjénezés), mint ahogy – még kilétét ugyan fel nem fedve – csatlakozott a reményvesztett tanítványokhoz, és ahogy ígérete szerint „ahol ketten, hárman összegyűlnek az én nevemben, ott vagyok közöttük” (Mt 18,20).

Ezután következik az igeliturgia, melyben Isten Igéje, maga Krisztus „Mózesen kezdve az összes prófétánál” megmagyarázza, „amit az írásokban róla írtak” (vö. Lk 24,27). Jézus maga az egész kinyilatkoztatás teljessége. Benne mint középpontban találkoznak az isteni sugalmazás alapján, de emberi elképzelések szerint, különféle korokban és más-más szemléletmóddal megfogalmazott jövendölések az Isten által készített jövőről, hogy azután ezeket minden előzetes várakozást felülmúlva, szuverén módon teljesítse be, s a különálló, látszólag össze nem illő részekből egységes egészet alkotva az egész Ószövetséget új értelmezési horizontba emelje.

Jézus szentírás-magyarázata nem akármilyen igazságokról szól, hanem a létezés alapvető Igazságát tárja fel, mely életünk értelmét érinti, és ezért egyedül képes elvesztett reményünk helyett egy sokkal nagyobb reménységet ébreszteni szívünkben. Amikor tehát az Evangéliumot hallgatjuk a szentmisén, az nemcsak az értelmünkhöz szóló információ, hanem Krisztus titokzatos jelenléte, mely érzelmeinket, akaratunkat, egész személyiségünket mozgásba hozza. (Azoknak, akik még nem ismerik Őt a hitből, szívük lángolása jelzi, hogy titokzatos módon vele találkoztak, s ez reményt ad reménytelen életüknek. Nem csoda, hogy zsidó testvéreink közül sokan, akik olvasták az Evangéliumot, kereszténnyé lettek.)

Majd következik az áldozati rész: „asztalhoz ültek, kezébe vette a kenyeret, megáldotta, megtörte és odanyújtotta nekik. Erre megnyílt a szemük és fölismerték.” (Lk 24,30-31) Arról a gesztusról, a kenyér megtörésének mozdulatáról ismerték fel Jézust, melyet az Egyház Szent Lukács evangéliumának keletkezése idején már harminc-negyven éve folyamatosan ismételt. Szent Lukács lényegi mondanivalója éppen az, hogy olvasói nem maradtak le az első nemzedéktől, mert a Feltámadott most is titokzatosan hozzánk társul, most is kifejti az Írásokat, és a kenyértörésben ma is

Őt magát vesszük magunkhoz: a szemünk előtt ugyan eltűnik, de csak azért, hogy annál inkább jelen legyen belső látásunk számára, a szívünkben. Ő többé nem testileg akar jelen lenni köztünk, hanem a Szentlélek által szívünkben akar élni, hogy mi is őbenne legyünk, és Lelkének erejében tegyünk tanúságot róla.

Fontos arra is odafigyelni, hogy az emmauszi tanítványokról azt olvassuk, hogy „még abban az órában útra keltek, és visszatértek Jeruzsálembe. Ott egybegyűlve találták a tizenegyet és társaikat” (Lk 24,33). Ez is nagy jelentőségű tanítást hordoz magában: A Krisztussal való találkozás önmagában könnyen elsekélyesedik, egyéni látomássá zsugorodik, ezért utat kell találnia az apostolok közösségébe, az Egyház közös hitébe, ahol kiteljesedhet, és testvéreink megerősítését szolgálhatja. Erre utal az Apostolok Cselekedeteinek leírása, mely szerint a hívek „állhatatosan kitartottak az apostolok tanításában és közösségében, a kenyértörésben és az imádságban” (ApCsel 2,42).

Akik felismerték az Urat a kenyértörésben, a szentmise misztériumában, azok számára Ő nem titokzatos Idegen többé, hanem a Felismert, aki újra és újra megerősíti szívünkben a halhatatlan reménységet. Lelkünkben a Jézussal való találkozás egyszerre ébreszt örömet és szent félelmet annak a mérhetetlen arányeltolódásnak a látán, hogy Krisztusnak, a hibátlan és szeplőtlen Baránynak drága vére váltott meg minket, hogy az ő kínszenvedése és halála szabadított meg az Ádámtól örökölt értéktelen élettől és életformától, s hogy az Ő dicsősége így a mi dicsőségünké is lett.

„Fölment a mennybe, ott ül az Atyának jobbján.” Hallatlan gazdagságot takar ez a kijelentés az Eucharishtiával összefüggésben. Mindenekelőtt egyértelművé teszi, hogy Jézus beszüntette megjelenéseit, hogy egy újfajta, egyetemesebb kommunikációt, sőt kommuniót valósítson meg az emberrel: a szentségek által történő életközösséget. Az, hogy ezután a földön a kenyér és bor színe alatt van jelen az Úr, a világtörténelmet átalakító esemény. Márpedig az apostolok soha nem mertek volna misézni, ha Jézus folytatja megjelenéseit.

A mennybemenetel másodszor kinyilvánítja Jézus Krisztus végleges megdicsőülését, vagyis hogy Isten az Ő emberi testét – s ezzel a mi emberségünket is – beemelte az örökkévalóságba. Jézus nem kapott más testet a feltámadásban, földi testét dicsőítette meg az Atya a Szentlélekben. Ez az egyetlen lényegi változás, amely a teremtés óta az anyagi világban végbement. Jézus Krisztus feltámadása az egész világegyetem újjáteremtésének kezdete. Nem tudjuk, hogy milyen lesz az új univerzum, amikor Isten mindent megújít, de az bizonyos, hogy Jézus megdicsőült testének mintájára fog megújulni. S miközben a világ egy darabja már Isten dicsőségében van, ugyanakkor a kenyér és a bor színe alatt – vagyis a régi világ látható, ízlelhető, tapintható minőségeiben, de már az új teremtés kézzelfogható jeleként – jelen van közöttünk az Eucharishtiában.

Harmadszor, Krisztus mennybemenetelének tényéből következik, hogy az emberi életnek is aszcenziós jellege van: „Keressétek, ami odafenn van, ahol Krisztus ül az Isten jobbján!” (Kol 3,2). A szentáldozásban Krisztus nemcsak leszáll a mi mélységeinkbe, hanem meg is ragadja létünk legmélyét, hogy az Atyához vigyen.

Ugyanakkor, és ez a negyedik titok, az, hogy a mennybe ment Krisztus itt van közöttünk, azt is jelenti, hogy a végső állomás nem az ember és a teremtett világ felemelkedése, hanem Isten végleges leszállása: „Láttam az új Jeruzsálemet alászállni a mennyből” (Jel 3,12). Az odafenn valók igazából itt vannak, Pünkösöd óta „idebent

valók” lettek, vagyis az Eucharisztia vétele által szívünkben hordozhatjuk a meny-nyet...

„*De újra eljön dicsőségben, ítélni élőket és holtakat.*” Amit Isten egyszer tesz, azt valamiképpen kezdettől fogva és az idők végéig teszi – ez érvényes a világvégi eljövetelre és az utolsó ítéletre is.

Az Úr nemcsak egyszer jött el, és nemcsak velünk marad a szentségben, hanem szünet nélkül érkezik is, egészen a végső egyetemes, látható és mindenki előtt nyilvánvaló eljöveteléig. A Jelenések könyve szerint ő az „aki volt, aki van és aki eljövendő”. A szentmisében a legszentebb pillanatokban énekeljük: „*Benedictus qui venit in nomine Domini. Hosanna in excelsis.* (Áldott, aki az Úr nevében jön, hozsanna a magasságban!)

Az átváltoztatás eljövetel, örök advent. Mi vagyunk az igazi „adventisták”, akik nem dátumokat adunk végső eljövetelére vonatkozóan, hanem a szentmise szüntelen adventjében élünk. Az áldozásban ez az eljövetel számunkra egyéni úrjövetté válik, ezáltal hirdetjük az Úr halálát egyenként és közösségileg is, amíg csak el nem jön dicsőségben. Jézus kérdése, hogy amikor az Emberfia eljön, talál-e hitet a földön (vö. *Lk 18,8*), arra utal, hogy lesz-e még akkor is szentmise, ezekből a szentségi eljövetelekből fog-e élni az Egyház. Ha abbamaradnának a szentmisék, a világ örökre bezárult rendszer lenne. A világ végén, az utolsó úrfelmutatáskor Jézus kilép a szentségi színekből, hogy az egész világ számára kinyilvánuljon az ő dicsősége, és megtörténjék az utolsó ítélet.

A szentmisében ez az ítélet elővételezve megy végbe. Szent Pál írja a már idézett első Korintusi levélben: „Aki méltatlanul eszi a kenyeret vagy issza az Úr kelyhét, az Úr teste és vére ellen vét. Tehát vizsgálja meg magát mindenki, s csak úgy egyék a kenyérből, és igyék a kehelyből, mert aki méltatlanul eszik és iszik, anélkül, hogy megkülönböztetné az Úr testét, tulajdon ítéletét eszi és issza. Ezért gyöngék és betegek közületek sokan, többen pedig holtak. Ha azonban helyesen ítélnék meg magukat, nem lenne részük az ítéletben. Ha viszont az Úr ítél meg minket, javulásunkra teszi, hogy e világgal együtt el ne kárhozzunk.” (*1Kor 11,27-32*) A pap pedig ezt mondja áldozási imádságában: „Uram, Jézus Krisztus, szent tested és véred vétele ne váljék ítéletemre és kárhozatomra, hanem jóságodból szolgáljon lelkem és testem oltalmára és gyógyulására.”

„Uram, nem vagyok méltó, hogy hajlékomba jöjj” – valljuk meg közvetlenül a szentáldozás előtt, mert soha nem leszünk *méltók* Isten legnagyobb ajándékára, de igenis *alkalmassá* kell válnunk a befogadására. Ma Nyugaton hatalmas tömegek áldoznak gyónás nélkül. Márpedig ha nincs bennünk kegyelmi élet, nincs, amit az Eucharisztia tápláljon bennünk. A soha nem áldozók vagy bűnbánat nélkül áldozók számára ezért félelmetes lesz az utolsó ítélet. Aki viszont eljut az őszinte és igazi áldozásokig, az bizonyos értelemben már át is ment az ítéleten.

„*És országának nem lesz vége.*” Gábrriel arkangyal Jézus születésének hírül adásakor mondta Szűz Máriának a születendő Megváltóról: „Uralkodni fog Jákob házában mindörökké, és országának nem lesz vége.” Az Úr Jézus egész tanítása, élete, megváltó halála Isten országáról, Isten uralmáról szól, mely nem politikai, nem földrajzi és nem nemzeti fogalom, hanem életközösség az Atyával Óáltala a Szentlélekben. Ezért mondja, hogy Isten országa bennünk, köztünk van: jelen van a mindannyiunk által megtapasztalt irgalomban, az új és felbonthatatlan emberi kapcsolatokban,

de mindenekelőtt a szentmisében, ahol a három isteni személy az örök mennyei lakoma asztalánál ül, mint Andrej Rubljov ikonján, és hívja az embert: Jöjj közénk! Vegyél részt a lakománkon, vegyél részt az ünnepünkben, vegyél részt a mi boldog örök életünkben!

Nagy jelentőségű, hogy mind a keleti, mind a nyugati liturgiákban éppen áldozás előtt mondják el a Miatyánkot – „Jöjjön el a te országod!” –, mert a szentáldozásban jön el, erősödik meg bennünk Isten országának ez az utolsó napig belső, elrejtett, a „már igen” és a „még nem” között feszülő, mégis jelenlévő valósága.

A SZENTMISE MINT ÁLLANDÓ PÜNKÖSD

„Hiszek a Szentlélekben, Urunkban és éltetőnkben, aki az Atyától és a Fiútól származik, akit éppúgy imádunk és dicsőítünk, mint az Atyát és a Fiút. Ő szól a próféták szavával.” Isten kezdetben fölemelte az embert, isteni természetébe felvette: „orrába fújta” az élet leheletét, és magához hasonlóvá tette, vagyis megadta neki a szerető-képességet, ami által személyé, szabaddá és boldoggá lett. Ádám egy őspünkösdben részesült, öntudatlanul is szentlelkes állapotban volt, ám amikor szakított Istennel, bizony egzisztenciális légszomj kezdte fojtogatni. Nem elsősorban pszichés problémákra gondolok, melyek megoldásában segítséget nyújthatnak a pszichológus és pszichiáter szakemberek, hanem az embernek arra az alapvető bajára, hogy megfosztotta magát Isten lelkétől, leheletétől, hogy vágyik a végtelen és igaz, örök szeretetre, de önmagától nem képes rá. Ez nem probléma, hanem valóságos tragédia, melyre egyedül Jézus kereszthalála szerezhette gyógyulást.

Az Úr Jézus azonban kereszthalálával nemcsak bűneink bocsánatát szerezte meg, hanem ezzel együtt a Szentlelket is kiárasztotta a benne hívőkre. Dávid mondja: „Tiszta szívet teremts bennem, ó, Isten, / és az igaz lelket újítsd meg bensőmben!” (50. zsoltár), Szent Pál pedig: „Semmi sem számít, csak az új teremtmény” (Gal 6,15).

Amíg Jézus itt a földön járta Galílea útjait, ő ment elől, tanítványai pedig követtek, vagyis előttük járt. Feltámadása után az emmauszi tanítványok, Mária Magdolna és a többiek megdöbbenve tapasztalták, hogy odalép hozzájuk és melléjük szegődik. Amikor azonban a mennybe ment, örökre eltűnt a szemük elől, hogy Pünkösdkor soha nem álmodott módon térjen vissza, s ettől fogva már nem előttük vagy mellettük, hanem bennük és köztük van jelen. Pünkösdig csak álom volt az, hogy az ember Istennel egyesül. Isten akármilyen közel jött is hozzánk Jézusban, mégiscsak külön volt tőlünk. Pünkösdkor azonban a Szentlélek által Isten saját életét közölte velünk, és bevont a Szentháromság közösségébe.

Az Egyház élete ezért állandó Pünkösöd az igehirdetés által (a Lélek sugalmazta a szentírást, de annak magyarázata és megértése is az ő közreműködésével történik), a szentségek és főleg az Eucharisztia által. Valójában minden szentségkiszolgáltatás egy kis Pünkösöd, ahol a teremtő Lélek működik csodálatos erővel, és nemcsak helyreállítja a teremtés rendjét, hanem már az új teremtést készíti elő, hozza létre bennünk. Ezért a csodák halvány és gyöngye utalások csak a szentségekhez képest, amelyekben valóban kiárad a pünkösdi Lélek. Azt hiszem, millió évet kell még élnie az emberiségnek, hogy felfogja: a szentségek által szüntelenül Pünkösöd van a világban, s olyan nincs, hogy a Szentlélek valamiért nem jön el. Az egyetlen helyzet, ahol egé-

szen biztos, hogy Isten azonnal teljesíti kérésünket, amikor az Egyház nevében a Szentlelket kérjük (vö. Lk 11,13). Ezt a Lélek-lehívást, epiklézist ismétli újra meg újra az Egyház a szentségek kiszolgáltatásakor.

Ahol pedig a Szentlélek működik, ott mindannyiszor kitarja az ajtót az érkező Krisztus előtt, s ott mindjárt felhangzik a kiáltás: „Maranatha, jöjj el, Úr Jézus!” Ezek a Szentírás utolsó szavai is, a Lélek és a Menyasszony, az Egyház szerelmes felkiáltása, amely áthatol az egeken (vö. Jel 22,17.20). Ezért a világ középpontja ott van, ahol az Anyaszentegyház Krisztussal egyesülve, a Lélek erejében bemutatja a legszentebb áldozatot. Ez a kiáltás a világ szívéből tör fel, és meghallgatásra talál, mert Jézus valóban eljön, s így megvalósul, amit megígért: „Hozzá megyünk, és lakóhelyet veszünk nála.” (Jn 14,23)

AZ EUCHARISZTIA ÉS AZ EGYHÁZ

„Hiszek az egy, szent, katolikus és apostoli Anyaszentegyházban.” A szentmise nem egy az Egyház sok cselekvése közül, hanem az a cselekvés, amely az Egyházat Egyházzá teszi. Az Egyház vasárnapról vasárnapra a közös szentmisén jelenik meg a maga igazi valóságában. A hét folyamán szét vagyunk oszolva: dolgozunk, a családukért fáradozunk, feladatokat teljesítünk, a vasárnapi szentmisén azonban Krisztus egybegyűjt bennünket asztalánál, hogy az ő testében és vérében részesüljünk. Az Eucharisztia az Egyház létrehozója és fenntartója, hiszen minden egyes szentáldozással jobban bekapcsolódunk a feltámadott Krisztus életébe, és egymással is, sőt az üdvözültekkel és a tisztulás állapotában lévőkkel is mélyebb kapcsolatra jutunk, hiszen nincs külön földi és mennyei liturgia, Főpapunk, Krisztus Titokzatos Testének egészével mutatja be a tökéletes dicséret áldozatát.

Az Egyház tehát lényege szerint istentiszteleti gyülekezet, kultuszközösség, ahol Isten tökéletes imádásban részesül. Ez a bűnök bocsánatának forrása, ez a szentiség útja, ez a misszió indítója és végső célja. Ezért is fogalmazza meg a II. vatikáni zsinat liturgikus konstitúciója a következőképpen az Egyház legfőbb küldetését: „Üdvözítőnk az utolsó vacsora alkalmával azon az éjszakán, amelyen elárultatott, megalapította testének és vérének eucharisztikus áldozatát, hogy így a keresztáldozat a századokon át az Ő eljöveteleig jelen lévő valóság legyen. Ezért szeretett jegyesére, az Egyházra bízta halálának és feltámadásának emlékezetét, az egység jelét, a szeretet kötelékét, mint a húsvéti lakomát, amelyben Krisztust fogadjuk a szívünkbe, lelkünk eltelik kegyelemmel és a jövődicsőség zálogát nyerjük.” (SC 47)

Az Egyház mindig is a szentmiséből élt, az Apostolok Cselekedeteiben említett kenyértöréstől kezdve a katakombák vasárnapi összejövetelein és a nagy egyházatyák korán át a misszióig, a tridenti és a II. vatikáni zsinaton át egészen a mai napig. Az Úr halálának és feltámadásának hirdetése áldozatának jelenvalóvá tételével végtelenül több egy elvégzendő rituálénál, s aki ezt nem érti, az nemcsak az Eucharisziát nem érti, de az Egyházat és önmagát sem értheti.

Az Egyház, mint Krisztus Jegyese ebben törhetetlen hűséget mutatott: egyesek és csoportok leszakadtak, de az Egyház fősodra soha nem szűnt meg az Eucharisziát ünnepelni. S mivel az Egyház misézésében folyamatosság van mind a mai napig, ez a biztosítéka annak, hogy az Egyház hitében sincs törés, hanem szerves fejlődés van.

Az első századok keresztényeinek nem volt súlyos bűn terhe alatt előírva a vasárnapi szentmisén való részvétel, mert úgy tudták, hogy anélkül keresztényként élni nem lehet, sőt nélküle egyáltalán nem érdemes élni. Aki azokban a századokban nem járt misére, az nem volt keresztény, annak legfeljebb keresztény elemekkel színezett világnézete volt.

304-ben Afrikában halálra ítélték egy körülbelül negyvenfős keresztény csoportot, mert a császári és királyi parancsot megszegve összegyűltek valahol vasárnapra virradóra megünnepelni az Eucharisziát. Amikor kérdőre vonták őket, hogy miért szegültek szembe az uralkodó tilalmával, holott tudták, hogy emiatt halálos ítélet vár rájuk, a jegyzőkönyv tanúsága szerint azt vallották, hogy „*sine dominico non possumus*”, vagyis: „vasárnap(i szentmise) nélkül nem bírunk” élni.

E mögött a kijelentés mögött mélyebb valóság van. Ezek az emberek, mikor már megcsömörltek egy rothadó birodalom erkölcsi zúrvarától, megismerték Jézus Krisztusban Isten szeretetét. Az ókori ember számára hatalmas felfedezés volt, hogy Isten a szeretet. Inkább választották tehát a kegyetlen kivégzést, mint hogy visszatérjenek korábbi, értéktelen és értelmetlen életmódjukhoz, hiszen élő hittel várták Krisztus második eljövetelét, s azt is tudták, hogy a halál után nem az árnyékvilág vár rájuk, hanem testestől-lelkestől örök jövőjük van.

Ezért az Eucharisztia szoros kapcsolatban áll a végidőkkel és az eszkatonnal is.

„*Vallom az egy keresztséget a bűnök bocsánatára, várom a holtak feltámadását és az eljövendő örök életet.*” A hit és a keresztség által bennünk is a Jézust a sírból feltámasztó Szentlélek működik, vagyis testestől-lelkestől a feltámadás erőterébe helyeztettünk. Az örök élet tehát már itt a földön elkezdődött bennünk. Ezt az új minőségű életet a biológiai halál nem kezdheti ki, mert az örök Isten burkolja be személyiségünket. Átmegyünk ugyan a halálon, de a Jézus Krisztussal az isteni természetben való részese-dés által a testünk és a személyünk között olyan kapcsolat jött létre, amely hasonló a Jézus személye és teste közötti kapcsolathoz: ezért lehetetlen, hogy megsemmisüljön, mert Isten gyermekének a teste – és ez több, mint biztos ígéret. Az a hatalmas, dinamikus, belső fejlődés, ami a keresztségben és a hitben elkezdődött, az utolsó napon a testünkön is beteljesedik. Addig marad még a halálra szánt emberi test, de már most is megmutatkozik benne a feltámadás ereje.

Ezért nemcsak várjuk a világvégi átalakulást, hanem már ünnepeljük is, és áldozáskor, amikor magunkhoz vesszük az örök élet zálogát, szívünkben megjelenik a káosz feletti rend, s felragyog a végső győzelem. A szent színeket magunkhoz véve az örök, szentháromságos isteni életben részesülünk, mely rajtunk keresztül az egész világot az eszkaton erőterébe emeli, ahol Istennel közös életünk lesz, s többé már nem valamiből élünk, hanem Istenből és egymásból – mert a személyes létnek a másik személy a „kenyere”. Az Eucharisztia, az Oltáriszentség nem fekete lyuk, hanem „fehér lyuk”, amelyen keresztül Isten hatalmas erővel akar belesodorni minket az eljövendő világba, míg az egész univerzumot be nem szippantja Isten dicsősége. Ezért a szentmise bemutatása hasonlíthatatlanul nagyobb jelentőségű esemény, mint az országgyűlési választások, a politikai és gazdasági rendszerváltások, mint új ideológiák születése, mint életünk megannyi többé-kevésbé zavaros történése.

Kedves Testvéreim!

Mindaz, amit most elmondtam, nem kimerítő tárgyalása, hanem csak vázlatos és itt-ott aránytalan bemutatása annak a meglátásnak, hogy az Eucharisztia Isten minden tettének foglalata. Az elmondottakból azonban fontos gyakorlati következtetések adódnak.

Először is, hogy az Egyház megújulása nem várható mástól, mint hogy a keresztények újra elemi erővel fedezzék fel az Eucharisziát és a vasárnapot, s készek legyenek akár vérüket is adni érte, hogy ezáltal új keresztény magvetés legyen Isten dicsőségére. Az Egyház megújulásának a legfontosabb eszköze éppen az, hogy az Eucharisztia végtelenül törekeny, finom és gyöngéd misztériumát helyezzük ismét a középpontba, söpörjük ki a templomokat, tegyük rendbe a tabernákulumokat, a misét tisztítsuk meg minden giccstől, öncélú művésziességtől, érzelműségtől, magamutogatástól, divattól. Így tudjuk csak valóban beengedni Jézust az életünkbe, mert nem ő hasonul a mi természetünkhöz, mint a szent színek: a kenyér és a bor, hanem ő akar minket a szentáldozás által saját isteni természetéhez hasonítani. Ezért is fáradozik azon Szentatyánk, Benedek pápa, hogy a liturgia szerves fejlődését segítse elő, mert ez az Egyház szerves fejlődésének, hiteles megújulásának is az alapja.

Másodszor: a keresztények minden cselekedetének az Eucharisziával való bensőséges kapcsolatból kell forrásoznia. Csak az az Egyház fordulhat hitelesen a szegényekhez, csak az hirdetheti krisztusi módon az evangéliumot, amely életének a liturgia forrása és csúcspontja. Elsősorban azzal hirdetjük az evangéliumot, és azzal szolgáljuk az emberek üdvösségét, hogy napról napra bemutatjuk a szent áldozatot, egyre táguló körökben bevonva Krisztus áldozatába minden embert, a fiatalok párkeresését, az öregek haldoklását, a társadalmi feszültségeket és a gazdasági gondokat. A papoknak nem politikusoknak, nem szociális agitátoroknak, nem teológiai professzoroknak, hanem mindenekelőtt a liturgia vezetőinek kell lenniük, mert erre szentelte fel őket az Anyaszentegyház. Mindegy, hogy rogyadozó falusi templomocskában vagy katedrálisban miséznek, feladatuk az ünnep jó ízétől megfosztott, megfáradt, beteg és bűnöktől összetört lelkekbe sugározni Isten szeretetét, minden embernek átadni a legfontosabb üzenetet: „Isten szeret téged.”

A szentmise az egyetlen igaz világosság a kozmoszban, amely mindent megvilágosít. Hiszen ez a világ elmúlik, de az Úr dicsérete örökké megmarad. Ezért mindenütt, ahol a keresztények a szent liturgiát az őt megillető helyre teszik, ahol az Isten dicsérete olyan érték, melyet a lelkipásztori szükségletekre hivatkozva nem lehet degradálni, háttérbe szorítani, mellékes feladatként kezelni, az Egyház lényege felragyog, és a kereszténység megújul. Ott azonnal nyilvánvalóvá válik Isten uralma, s minden a helyére kerül. A testvéri kapcsolatok soha nem sejtett dimenziókat nyernek, a feladatokhoz való hozzáállás átalakul, az egész kozmosz ragyogni kezd, s megjelenik valami földöntúli békesség, melyet megérez még a hitetlen világ is.

Fr. Barsi Balázs OFM